

САМУР

№ 1 (355) 2023-йисан 18-февраль

Онлайн

1992-йисан январдилаи акъатзава

Цийивилер

www.samuronline.com

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

ТУРКИЯДА ЗАЛЗАЛА

Туркияда залзаладикай телеф хъанвай-бурун къадар 40 агъзурдав агакънава. Им уьлкведин AFAD тешкилатди ганвай малумат я.

Алай йисан 6-февралдиз Туркиядин Кагъраманмараш шегъердин Пазаржык районда 7,7 магнитудадин ва 9 сят алаатай-далай къулухъ гъа шегъердин Елбистан районда 7,6 магнитудадин къве залзала хъанай. И залзалайрилай гуьгъуьниз гъа зонада 6,6 магнитудадин вишералди афтершокар къиле фена. Гъа икI, чилер юза хъун сеbeb яз Туркияда ва Сирияда гъафни-гъаф кIвалер чкIана, агъзурралди инсанар телеф хъана.

Къве залзалади Ливандин, Кипрдин, Иракдин, Израилдин, Иорданиядин, Ирандин ва Египетдин чилерни юзурна.

Туркиядин Президент Режеб Таййиб Эрдогъана телеф хъайибур фикирда къуна уьлкведа 7 йикъан тазият малумарна. Идалай гъейри уьлкведин залзала хъанвай цIуд шегъерда пуд вацран адетдин тушир гъалар малумарнава.

И вакъиа Туркияда 1939-йисалай инихъ хъайи виридалайни гужлу залзала хъыз тарихда гъатна.

АЗЕРБАЙЖАНДИН КУЪМЕК

Азербайжан Республикадин Президентдин тапшуругъдив къадайвал, чи республикадин талукъ министерстводи Туркиядиз ракъурнавай хилас ийидай ксарин, медицинадин къуллугъчийрин ва гайи куьмекрин сиягъ ачухарнава.

Хилас ийидайбур ва медицинадин къуллугъчийр 760 кас я. Гъа са вахтунда къунши уьлкведиз хилас ийидай 8 кицI, 2 мобил госпиталь (7 контейнер), хилас авун патал 3 улакъ, 2630 алачух, 707 пич, 540 чарпай, 5 чIехи генератор, 724 одеял ва са гъакъван абурал гъалсдай чинар, 8000 къат алукIдай пекер, 20000 гуьлуьтар, 650 стол, 2000 ацукъбаган, 7000 дасмал ва маса затIар ракъурнава.

Кагъраманмарашда къиле тухвай крапин нетижада чкIанвай дараматрин кIаникай 53 кас сагъдиз хкуднава, 741 инсандин мейитар акъуднава. Мобил госпиталда духтурри 800 къван инсанриз куьмекнава. Чи республикадин хилас ийизвайбурукай 110 кас Гъатайдиз куьмек гун патал ракъурнава.

Икъван гагъди Туркияда залзаладикай Азербайжандин 10 ватандаш телеф хъанва. Аллагъди абуруз рагъмет авурай!

DÜNYANIN ACISI

■ Bu gün dünyanın nəbzі Türkiyə ilə Suriyada döyünür. Burada baş verən faciənin ağrı-acısının sarsıtmadığı adam çətin tapılar. Dağıntılar arasından qurtulan hər can dünyanın sevincinə səbəb olur. O dəhşətli zəlzələni, o soyuqda ac-susuz qalan insanların düşüncə yediyimiz çörək boğazımızda qurğuşuna dönür, isti yatağımıza uzanmağa xəcalət çəkirik.

Bu gün dünyanın insanların bir-birinə elə oxşayır! Hansı ölkənin telekanalına, sosial şəbəkəsinə göz yetirsən, yaxınlığımızdakı son zəlzələdən sarsılmış insanların göz yaşlarını görürük.

Sən demə, dünya birləşə bilirmiş. Bəli, insanlar təbii fəlakətlər qarşısında aciz olduqlarını bir daha etiraf edirlər. Son illərin amansız daşqınları, yer sürüşmələri, tufanlar, zəlzələlər insanları düşünməyə məcbur edir. Allahın göndərdiyi fəlakətlər bəs deyilmiş kimi, müharibələrin gətirdiyi dəhşətlər də dünyanı tarıma çəkib. Bəs dağıdıcı silahlarla insanın, ölkə ölkənin üstünə gedirsə, niyə dünya bir yumruq kimi birləşib

Redaktordan

müharibələrə yox deyə bilmir? Axı dünyanın harasında baş verməsindən asılı olmayaraq, onun acı nəticələrini bütün bəşəriyyət hiss edir. Çünki Yer kürəmiz – həyat evimiz birdir.

vinc və xeyirxahlıq hisslərini cü-cü cərtməyin yollarını axtarmaq əvəzinə dağıdıcı, vıranedici silahlar yaratmaq uğrunda ölkələr arasında yarışlar gedir.

Bəşəriyyət tarix boyu iki basqının əzablarını çəkib. Təbiətin qəddarlığı

və siyasətbazların korazehinliyi qarşısında gücsüz qalıb. Bu gün də heç nə dəyişməyib. Amma dünəndən bu günün fərqi çoxdur. Bu gün dünya global təhlükə qarşısındadır. Bu cür zəlzələlər, daşqınlar təkrarlana bilər. Yer öz orbitindən çıxıb bilər. Nə

qədər gec deyil, onu xilas etməyə çalışmalıyıq. Dünya buna çalışmalı, buna nail olmalıdır. Yoxsa fəlakətin qarşısını almaq mümkün olmayacaq.

Hələlik isə biz Türkiyədə və Suriyada baş vermiş zəlzələdən sonrakı ürək parçalayan səhnələri izləyirik. Mənə ən çox təsir edən həyatları qurtulan uşaqların ağlamamasıdır. Faciə bu körpə fidanları elə tez böyüdü! Oyuncaqlarla oynamaq əvəzinə beton dirəklər arasında ölümle həyat arasında çarpışan bu körpələrin ağıllı baxışları görəsən bəşəriyyəti silkələyə biləcəkmi?

Deməli onu qorumaq, qayğısına qalmaq hamının borcudur. Gəlin etiraf edək ki, Türkiyədə inşaat işlərinə rəhbərlik edən insanlar öz vəzifə borclarına vicdanla yanaşsaydılar, zəlzələ qurbanlarının sayı qat-qat az ola bilərdi. Məşələri qırıb mebel düzəldənlər, gölləri qurudub yerində göydələnlər ucaldanlar da unudurlar ki, təbiət gec-tez bunlara görə qisas alacaq.

İnsan ömrü o qədər qısadır! Onu uzatmaq, sonsuz xəstəliklərin müalicəsini tapmaq, dünyanı gülüstana çevirmək, insanların ürəyində se-

МУБАРАК ХЪУРАЙ!

Дагъустан Республикадин кьил С.Меликован серенжемдалди чи халкъдин т'вар-ван авай кьве шаирдиз – Фейзудин Нагъиеваз ва Сажидин Саидгъасановаз «Дагъустандин халкъдин шаир» т'варар ганва.

«Самур» газетдин редакциядин коллективди Фейзудин Нагъиеваз ва Сажидин Саидгъасановаз «Дагъустандин халкъдин шаир» т'варар рик'ин сидкъидай мубаракзава, абуроз ч'ехи агалкъунар т'лалазва.

ФЕЙЗУДИН НАГЪИЕВ

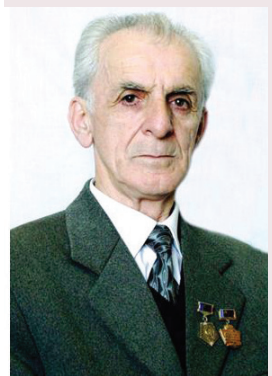

Чи халкъдин баркаллу хва, т'вар-ван авай шаир, прозаик, публицист, эдебиятдин пешекар, таржумачи, филологиядин илимрин доктор, ДГУ-дин профессор Фейзудин Рамазан хва Нагъиеван (Фаиз Куьреви) къелемдикай хкатнавай эсерри чи руьгъдин

ивирар девлетлу авунвайвилай, ада халкъдин патай ч'ехи муьгъуьббат къазанмишнава. Адан шиирарни поэмаяр, гьикаяярни повестар, шииррин риваятарни драмаяр, гьак'ини лезги ч'алан илимдиз, эдебиятдиз, фольклордиз, чи классикриз талукъарнавай илимдинни публицистикадин макъалаяр ч'пихъ ч'ехи мас авайбуру я. Вичин уьмуьр къилий-къилди халкъдиз къуллугъ авуниз серфнавай ам к'елдайбурун рик' алай сеняткар я.

Къелемэглидин «Капал хъинар», «Къванцел биришар», «Хважамжамни Яргъируш», «Цавай къвазва муьгъуьббатдин авазар», «Алпандин суракъда», «Терсепулда йиф», «Гарал теменар», «Къуруш», «Куьре Мелик», «Зенг ва къван», «Абилейсан марф», «Йиферивай хабар яхъ» ва маса шиирринни прозадин ктабар к'елдайбуру ч'ехи муьгъуьббатдивди къабулнава.

САЖИДИН САИДГЪАСАНОВ

Халкъдин поэзиядал гзаф рик' алай, вичихъ ргазвай илгъам авай, шиирар хуралай к'елдай, гъар са дуьшуьшдиз, гъар са вакъиадиз гьасятда ч'алар туйкуьрдай алакунрин иеси яз садбуру вичиз «Чи аямдин Ст'ал Сулейман» лугъузвай Сажидин Саиджамалан

хва Саидгъасанов чи халкъдин рик' алай шаир я. Акунрайни, къилихрайни вик'егъ кас яз, лезги медениятда, шииратда вичин къет'ен чка къунвай, ч'алан гъуьжетунра гзафбуру галудиз алакъдай, гъиле дат'лана къелем авай Сажидин муаллим рик'ин экв чиниз хъичирнавайбурукай я.

Сажидин Саидгъасанован къелемдикай ц'удралди шииррин, гьикаятдин, тарихдин ктабар хкатнава. Адан «Вун накъ вучиз атаначир?», «К'ват'и-К'ват'аш», «Аламатар», «Ни гуда заз жавабар», «Зуьрнедин ван алаз», «Риваятрин камари», «Шииратдин ялавар», «Зи Ст'ал Сулейман», «Куьн патал, чан аялар», «Ярагъви ашукъ Уьзден» ктабар гъилерай-гъилериз физва.

РИК'ЕЛАЙ ТЕФИР НЯНИ

Алатай йисан 26-декабрдиз Бакудин Жегъил Тамашачийрин Театрда Азербайжандин лезгийрин республикадин газет тир «Самурдин» 30 йисан юбилей кьиле фена.

Газетдин кьилин редактор, вичин уьмуьрдин 25 йис «Самур» газет акъудиз серф авур шаир-журналист Седакъет Керимовади газетди фейи рекъикай малумат гана. Сифте яз 1992-йисуз акъатай газетдин сад лагъай редактор Фейруз Беделов хъана. Ада а вахтунда гьукуматди ва кьилди ксари пулунин такъатралди куьмек гузвай «Самурдин» 24 нумра акъудна. Гуьгъуьнлай газетдин редактор хъайи искусствойрин илимрин доктор Нуреддин Гъабибова кьериз-ц'аруз «Самурдин» 21 нумра чапдай акъуднай.

1997-йисалай гьукуматди газетдиз куьмек ганач ва ам агал жедай гьалдиз атана. Ихътин вахтунда редакторвиле тайин

хъайи С.Керимовади лезги ч'алал сад лагъай республикадин газет тир «Самур» 25 йисуз вичин пулунин такъатралди чапдай акъудна. Ада шаир-журналист Муьзеффер Меликмамедовахъ галаз санал газет хуьн ва вири дуьньядин лезгийрин рик' алай печатдин органдиз элкьуьрун патал гзафни-гзаф алахъунар авуна.

С. Керимовади гзаф йисара вичихъ галаз санал к'валахай газетдин редактордин заместитель Муьзеффер Меликмамедов, техникадин рекъай жавабдар директор Муьбариз Азизов, компьютерриз принтерриз жавабдар Илгъам Фарманов, газетдин сад лагъай тартибчи Нуьсрет Къулиев, газетдин мухбирар тир Севда Азизова, Гуьлхар Гуьлиева, Роза Гъажимурадова, Айнур Новрузбегова, Анна Гъасанбегова сегънедиз акъудна. Чкайрал газетдин мухбиррин постариз регъбервал гузвай Азербайжандин лайихлу духтур Нариман

Османов, т'вар-ван авай интеллигент Бегърам Залов, машгъур юрист Рауф Няметов, газет дат'лана рик' алаз теблигъзавай Оруж Оружов ва Незакет Керимова сегънедиз акъатайла залда вирида капар ягъана. С.Керимовади мухбиррин постарин регъберрикай Шагъисмаил Исмаилова, Шагънамаз Севзиханова, Маил Бабаханова ва Маида Ханметовади уьзуьрлу яз мярекатда иштиракзавач лагъана.

Ахпа Муьзеффер Меликмамедов газетди фейи залан ва лайихлу рекъикай, 25 йисан къене редакциядал гьалтай четинвилерикай рахана. «Самур» Лезги Милли Медени Меркездин кьил Имран Рзаева, Бакудин Мультикультурализмдин Меркездин

кьил Реван Гъасанова, Кц'ар райондин Гъейдар Алиеван Меркездин кьил Нева Абдурагъмановади, гъа райондин Мучугъ хуьруьн мектебдин муаллим Незифе Къафлановади газетдикай ч'пин рик'ин гафар лагъана. Мя-

рекатда Дагъустан Республикадин Азербайжанда авай векилханадин жавабдар к'валахдар Людмила Къазиевади Дагъустандин Гьукуматдин кьил Абдулмуслимов Абдулмуслимова ва Дагъустандин информациядин министр Энрик Муслимова «Самур» газетдин редакциядиз

ракъурай тебрикар к'елна.

Мярекат гзаф гурлудаказ кьиле фена. 40 жегъилди иштиракзавай флешмобда «Самурдикай» шиир к'елна. Решад Ибрагъимова ва Эльвина Гъейдаровади «Самурдикай мани» лагъайла залда ацукънавайбуру яргъалди капар ягъана. Жавагъир Абдуловади ва Роза Гъажимурадовади лагъай манийри, зурба устад Шуьрбет Рзакулиева кларнетдал, Ашукъ Нуьсретан хтул Нуьсрета чуьнгуьрдал ягъай макъамри мярекат генани гурлу авуна. А йифиз вирибуру лезги эстрададиз ц'ийи гъед атанвайдан шагъид хъана. Ам вичин 10 йис хъанвай Сария тир. Ада вичин диде Эльвина Гъейдаровадихъ галаз санал дидед ч'алаз талукъарнавай мани гзаф устадвилелди тамашачийрив агакъарна.

«Самур» газетдин редактор пародия авур гъвеч'и актриса Зафина Мирзебеговади ва «Сувар» ансамблдин кьил Завир Нежефова санал кьилиз акъудай композицияни виридан рик'ий хъана.

Мярекатдила вилик жегъил художник Эльвира Къулиевадин театрдин фойеда тешкилнавай выставкадиз вирибуру ч'ехи ма- рагъдивди килигна.

«САМУР»

КВЕЗ ЧИДАНИ?

САД ЛАГЪАЙ ДЕКРЕТ

■ 1920-йисуз большевикри Азербайжанда кел-кхын вилик тухун патал са кьадар крар кьилиз акьуднай ва сифте яз 1920-йисан 18-сентябрдиз Азербайжандин Инкьилабдин Комитетди «I ва II дережадин мектебра чалан тарсар гуниг гьакьиндай» твар алай декрет кьабулна. И документдихъ бязи кьетенвилер авай. Месела, ина кьалурнавай хь, чпихъ хайи чалалди кхьинар авачир халкьарин аялри гьа халкьари чпи хьагъай чалал келна канзава.

Кьадардиз тимил халкьарин векилри келзавай II дережадин мектебра хайи чал чирун патал гьа халкьарин чаларал тарсар гана канзавай. Гьа и кар фи-

кирда кьуна кьилди группар ва синифар туькьурун, гьар группада гьич тахьайтла 10 аял хьун чарасуз тирди кьалурнавай. Декретдиз Азербайжандин Инкьилабдин Комитетдин кьил Н. Нариманова, маарифдин нарком Д.Буниатзадеди, гьакьини Азербайжандин Инкьилабдин Комитетдин секретарь Ш.Габричидзеи кьул чугунай.

Сад лагъай декретди милли чаларал тарсар гуниг карда чехи роль кьугъванай. Гуьгъунлай, 1932-йисуз Азербайжандин Наркомпросди гайи малуматдай аквазвал, чи республикадин мектебра тарсар гузвай милли

чалариз килигна мектебра аялар агъадихъ кьалурнавайвал пайнавай.

Тарсар гузвай чал	1931/32-й.
Туьрк	216399
Урус	42802
Эрмени	35861
Немс	851
Гуржи	735
Волгадин татарар	877
Грек	77
Тат (дагъдин чувудар)	3949
Ассирий	136
Тальш	6853
Лезги	4967
Куьрд	822
Авар	270
Уьзбек	57
Вири	314656

М. МЕЛИКМАМЕДОВ

ПОЭЗИЯДИН ПИШИ

ДУСТ КИАНДА ЗАЗ

Жегьил чавуз пара жеда чахъ дустар,
Амма дустар гзаф хьунни мумкин туш.
Кевевайла, якьин жеда дуьз кьадар,
Вуж ятла дуст халис чир хьун четин туш.

Гьар дустунихъ ава тайин дережа,
Садбур жеда анжах дустар суфрадин.
Герек чавуз ахьтинбур ваз жагъидач,
Жаваб гудач, зенг авурла, нумрадиз.

Бязибур я дустар анжах квалин ви,
Амай чавуз гьич ухшар туш дустуниз.
Зун суракьда ава риклин дустарин,
Гаф хуьз жедай, вафалу тир кьастуниз.

Дуст кьанда заз са шадвал хьиз уьмуьрдин,
Герек чавуз пайиз гьазур пашманвал.
Дуст кьанда заз гьай лугъудай гьарайдиз,
Вине кьадай намуслувал, инсанвал.

Дуст кьанда заз, кевевайла, гьил кьадай,
Кат тийидай четин хьайи макьамда.
Дуст кьанда заз гьурмет хуьдай датана,
Гьахьтин дуствал уьмуьрлухди давамда.

МЕЗ

Мез жеда гагъ виртедилай ширинди,
Рахадайла, милайим яз аквада.
Мез жеда гагъ туькьуьлдини йигинди,
Фитне ийиз, маса инсан жакьвада.

Мез сеbeb яз, тамам квалер чкьиди,
Кьални турфан твада ада хизанда.
Меци инсан гапурди хьиз рекьиди,
Меци твада сагъ тежер тал ви чанда.

Мез дуст жеда гекьиг тежер садавни,
Гагъ элкьведа ам лап халис душмандиз.
Мез сеbeb яз, ачух жеда гуьгъуьлар
Меци инсан хкажда лап кьакьандиз.

Мез алат я кьандай патахъ элкьведай,
Адан кьил кьун герек я гьар легьзеда.
Русвагъ тахьун паталди и уьмуьрда
Мециз, инсан, тербия це бинедай.

ДИДЕДИН ГЬИЛЕР

За икрамда зи дидедин яшариз,
Хтуларни птулар метел алай.
Икрамда за адан рехи чларариз,
Лацу пек хьиз авахьна, пелел алай.

Темен гуда за дидедин гьилериз
Садра кьванни ял ядай мажал тахьай.
Кьуй Аллагьди кьуват гурай дидейриз
Рикле чуру, пис ният, амал тахьай!

Сабир ЭФЕНДИЕВ,
Дагъустан Республикадин
Хасавюрт райондин Кьурушрин хуьр

1915-1916-ЙИСАРИН ГЪУЛГЪУЛА

■ XX виш йисан сифте кьилера Кьуба патан агъалийри, иллаки лежберри урус пачагъдин аксина женг тухун патал гзаф алахьунар авунай. Эхирни 1915-1916-йисара абурун наразивилер гьулгъуладиз элкьвенанай. Са патахъай кьурагъвили, муькуь патахъай лагъайтла, кашари ва налукри и наразивилер мадни артухарнай.

1915-1916-йисара зулумдин ак-

сина женгериз кьарагъай Кцларин Гьил, Суважал, Лакар, Хурай, Кузун ва Уьнуьгъ хуьрерин лежберри пачагъдин хазинадин чилер кьунай. Бакудин губернаторди и хуьрериз аскерар ракьурнай ва кьиле фейи ягьунра кьве патайни гзаф инсанар гьелек хьанай. Ятлани лежберар муьтлуьгъ хьаначир ва абуру чпин женг кьвердавай кьати авунай. 1917-йисал кьведалди мад-

ни са шумуд хуьруьн агъалияр кьвачел кьарагънай.

1916-йисан 3-майдиз уьнуьгъвийри гьиле яракь кьуна женг чугунай ва полициядин кьеретI хуьрйя чукурнай.

Гуьлхар ГУЬЛИЕВА
Макьала «Икьбал» газетдин
1916-йисан 15-май нумрада
ганвай малуматдин
бинедаллаз гьазурнавайди я

РАКЪИНИН ЕЛКЕН

■ Алай вахтунда космосда вичикай гзаф менфят кьачузвай, «Ракъинин елкен» твар ганвай прибор арадиз гьанвай алим вуж я? Эхиримжи йисаралди и суалдин жаваб гун мумкин тушир. Вучиз лагъайтла а хиле кваллахзавай алимрин тварар сир хьиз чинеба хуьзвай. Гила гзаф месэляяр ашкара хьанва.

Гьа инал лугьун хь, космосдин сирер чирунин кардик лезги алимрини лайихлу пай кутазва. Тек са мисал гьун бес я.

«Ракъинин елкен» твар ганвай прибор арадиз гьайиди Дагъустандин Гукуматдин Университетдин профессор, дуьньядин са шумуд уьлкведа патент кьачур Абдулла Алиев я.

2003-йисан майдин вацра Парижда кардик кутур Виридуьньядин Салонда Урусатдин векил хьиз иштирак авур лезги алим А.Алиева иниз вичи гьазурай ракъинин нуру са объектилай маса объектал рекье твадай «Ракъинин елкен» приборни гьанай. 40 кьван уьл-

кейрин алимри иштирак авур и мярекатдал «Ракъинин елкен» космосдин сирер чирунин карда лап цийи ва гзаф менфятлу прибор яз гьисабнай. Гьавилай Салондин чехи юриди чи алимдиз кьизилдин медаль ва диплом ганай. Алай вахтунда Дагъустандай тир са шумуд лезги алимди космос чирунин кардик чпин пай кутазва.

Тамилла БЕКЕРОВА,
Дагъустан Республикадин
Дербент шегьер

ЧИ АЯЛРИКАЙ КХЪЕНАЙ

■ Лезгийр гьамиша женг чугваз гьазур я. Чуьлда хипер хуьз-вай чубанрив, тлула цар цазвай лежберрив, рехьди физвай итимривни тфенг, тур ва хенжел гва. Абуру лап гьвечлизамаз чпин аялриз яракьдикай менфят кьачудай кьайдаяр чирзава. Гьавилай лезги аялри женгерин вахтунда чпин бубайриз мукьувай куьмек гуда. И кардал гьал-

тайла абуру гзаф виклегьбур я.

Подполковник Медокса
1831-йисан 8-февралдиз
Кьафкьаздин сердер Паскевичал ракьурай рапортдай.

Кьуба уезддин Цийихуьруьн ахцегьви Малла Абдейна тарсгузвай мектебдин 40-дав агакьна

аялри вирида чешнелудаказ, чирвилерал гзаф рикI алаз келзава. Абуру Исламдин тарихдай, дидед чалай, Кьурьандай, гьисабдай чехи агалкьунралди имтигьанар гана. Гьатта келзавайбурукай 20 аялди гьазирондин (министрдин - ред.) премияр кьачуна.

«Тезе гьаят» газет, №16,
1912-йисан 5-июнь

ЦАЙНИ-ЯЛАВ ТИР ШАИР

Алирза Саидов

Лезги поэзиядиз кьетлен хатI, ватанпересвилин цайни ялав, алахь тийир рангар, дерин философиядин фикирарни цийи рифмаяр гъайи Алирза Саидов чи халкъдин гзафни-гзаф рикI алай шаиррикай я. Ам 1932-йисан 15-январдиз Ахцегь райондин Къутунхь хуьре лежбер Узаиран хизанда дидедиз хъана. Къисметда Ватандин Чехи дяведин йисарин яцIарни дарвилер акун авай, дяведин вакъиайри вичин умуьрда дерин гел тур гадади гъеле Ахцегьрин юкьван мектебда кIелдайла шиирар кхъиз гатIуннай. Диде Марията халкъдин фольклордал рикI алаз чехи авунвай Алирзадин рикIе поэзиядин вулкан ргзавай. Мектеб акъалтIарна Дербентдин педучилищеда чирвилер къачур жегьил Магъачкъаладиз куьч хъана.

Алирза Саидован шиирар бегенмиш хъайи Дагъустандин халкъдин шаир Хуьруьг Тагъира «И хтудихь гележег ава», – лагъана адаз кIвалахун патал лезги чIалал акъатзавай «Социализмдин пайдах» республикадин газетдин редакциядиз теклифнай. 1950-1954-йисара жегьилди и газетда кIвалахна. Газетдин чинриз акъатзавай адан ши-

иррайни макъалайрай кIелдайбуру чи эдебиятдиз вичихь чIехи алакьунар авай къелемэгъли атанвайди къатланай.

1954-йисуз Москвадин М.Горькийдин тIварунихь галай Эдебиятдин Институтдик экечIай А.Саидова 1959-йисуз анаг акъалтIарна гзаф йисара «Социализмдин пайдах» ва «Коммунист» газетрин, «Дагъустандин дишегъли» журналдин редакцияра, Дагъустандин Писателрин Союзда кIвалахна.

1959-йисуз чап хъайи «Самурдин авазар» тIвар алай сифте ктабди жегьил шаирдиз машгъурвал гъана. Гуьгъуьнлай Алирза Саидован къелемдикай «Зи экуь гъед» (1964), «Гъед хьтин руш» (1965), «Ваз кхъей чарар» (1966), «Уьмуьрдин жилет» (1968), «Гимиддин симер» (1973), «ЦIикъвед лагъай ктаб» (1975), «Уста Идрис» (1977), «Хцихь галаз ихтилат» (1978), «Къизил дере» (1979), «Дуствилин муькъвер» (1980), «КIанда заз и чил» (1986) хьтин ктабар хкатна.

Шаир 1978-йисуз залан азардикди 46 йиса аваз рагъметдиз фена. Ам Магъачкъалада кучукна. Къейидалай гуьгъуьниз А.Саидоваз РДдин литературадин С. Сулейманан тIварунихь галай премия гана.

Философиядин шиирринни балладайрин, сонетринни гъезелрин, риваятринни поэмаярин автор тир А.Саидова гъакIни памфлетарни поэмаяр, рубаиярни манияр, гъезеларни риваятар тесниф авуна. Адан къелемдикай хкатай къудар, муьжуьдарни рикIел аламукъдайбуру я. Шаирдин «Къуд цIар – къуд сим чуьнгуьрдин» циклдиз деринвал хас я.

Алирза Саидован поэзиядиз ватанпересвилин гъиссер, кьетлен темаяр, дерин фагъумар хас я. Адан

шииратдин чIалан иервили инсан гъейранарда.

Лезги поэзиядиз сифте яз баллададин жанр гъайи шаирдин «Руш», «Демир», «Къеб», «РикI ва рикIер» ва маса эсерар гзаф кьимет авайбуру я. Халкъдин риваятрин бинедаллаз туькьурнавай и эсерра чи халкъдин къегъал рухвайрин образар ава.

Самур вацIу кьве патал пайнавай хайи халкъдин дердияр вичин шииралди инсанрив агакъарай А. Саидован темаярикай лезгийрин Къулан вацIуз авай кIанивал гекъигиз тежерди я:

Самур! Гзаф къекъевена зун тIварарихь, Эхирни за хтудиз ви тIвар гана. Виш йисара Нарын-къалад цIарив Туруналди зи халкъди ви тIвар хвена.

Шаирдин лирикадин шиирар гъахьлу яз лезги поэзиядин инжияр яз гъисабзава. «Къве нагъв», «Лацу рангар... яру рангар», «Вилербуриз хъуьремир заз», «Садра суса лагъана заз» хьтин шиирар гзаф кIелдайбуруз хуралай чида.

Шаирдин яратмишунар Дагъустандин, Россиядин ва дуьньядин маса халкъарин чIалариз элкьурнава, поэзиядин антологияра, вузрин ва мектебрин программайра гъатнава.

А. Саидова аялар патални гзаф эсерар теснифнава, абур килдин кватIалар яз басма хъанва. Адан эсерар Дагъустандин ва виликан Советрин Союздин халкъарин ва къецепатан уьлквейрин чIалариз таржума авунва. Чи чIалаз А. Саидова А.С. Пушкинан, М.Ю. Лермонтован, М.Горькийдин, Т.Шевченкодин, А.Твардовскийдин, Р.Гъамзатован ва маса шаиррин эсерар таржума авунва.

Седакъет КЕРИМОВА

САМУР ШЕГЪЕР

Зи дуст Забит, вучиз ахвар атIана
Атанва мад Самурдин циз килигиз?
Ша эгечIин устIарри хъиз, атана
Самурдин и пата шегъер эцигиз.

Ашукь я зун чи газетрин абурдал,
Шад хабарар кIелзава за мани хъиз,
Лугъузва хьи и мукъвара Самурдал
Шегъер хкаж жеда, лацу гими хъиз.

Самур! Гзаф къекъевена зун тIварарихь,
Эхирни за хтудиз ви тIвар гана.
Виш йисара Нарын-къалад цIарив
Туруналди зи халкъди ви тIвар хвена.

Туьмерда ваз Каспидин хуш лепеди,
Нефес пайда гъакI Самурдин тамуни,
Дарман тир яд, гузвай чили-дидеди
Душман жеда къуьзуьвилиз, гъамуниз.

ЯтIани зун хуьрйай, кIанда шегъерар,
Чеб гъелелиг и дуьньядал алачир, -
Абурухь галаз хкаж жеда шаирар,
Низ ятIани къе чеб виле авачир.

Зи дуст Забит, чи Самурдин бахтарал
Татурай хъен! – ша хкажин тост чна,
Гъар шегъер са вилаят тир вахтарал
Чи рикIерив пехилвализ тач чна.

Гатфарихьди яйлахра хъиз Чеперин
Вири цуьквер экъечIрай а шегъерда,
Чуьнгуьрдинни аял авай къеперин
Ван хъуй адал, лезги чилин тегъерда.

Къудратлу хъуй ам чи Москва шегъер хъиз,
Къусарда хъиз вафалу хъуй мугъманриз.
Къуй акъвазрай къачуз тежер сенгер хъиз,
Дербентди хъиз къурху гуз чи душманриз.

Зи дуст Забит, кIаш гъиле яхь къегъалдиз! –
Аялдиз тIвар гуда, эгер ханватIа.
Хъанва шегъер, тIвар гудайвал аялдиз
Эгер адаз Самурдин тIвар ганватIа!

ЛЕЗГИЙРИН ТАРИХДИКАЙ ДЕЛИЛАР

Са береда Ахцегь райондин эгъли Гъасан Къасумова Дагъустандин Тарихдин, ЧIалан ва Эдебиятдин Институтдин гъилин хатIарин фондуниз вугай арабдалди кхъенвай къадим гъилин хатIарин кIватIалда кхъенвайбуру малум хъанва. А кIватIал Гъасанан бубадин, машгъур лезги арабист, Гъасан Алкъвадарвидин сухта Селим эфендидин архивда хвенвай. КIватIал 1788-йисуз Абд-ал-Гъая кхъенвайди я.

КIватIалдай акъазвайвал, адан автордиз лезгийрин тарихар хъсандиз чизвай. Гъавилай ада Лезгистандин чилерал кьиле фейи зурба вакъиайрикай, хуьрерин, Рутулрин, Ахцегьрин, Ку-

муьррин тарихдикай гегъеншдиз кхъенва. Ана 1495-1496-йисара Хуьруьг Ахцегьин къаюмвилик акатуникай, Рутулрин, Кумухьдин, Къубадин гъакимри къведра – 1540 ва 1542-1543-йисара Ахцегь цIай яна тараш авуникай хабар гузва.

Идалай гъейри къадим кIватIалда 1688-1689-йисара Дербентдин

гъаким Бархудар Султана Ахцегьиз гъикI цIай яна тарашнатIа къалурнава. Ахцегьвийри муьтIуьгъ тахъана эхирдалди женг чIугунай ва Бархударан къушундин чIехи пай тергнай.

XVIII виш йисан вакъиайрикай малумат гузвай кIватIалда гъакIни а чIавуз Ахцегьин Рутул, Хуьруьг, Мискискар хьтин чIехи хуьрерихь ва Докъузпарадин хуьрерихь галаз гъихьтин алакьяр авайтIа къалурнава. Гъа са вахтунда къадим Ахцегь шегъерди Лезгистандин умуьрда къугъвай кьетлен роль ачухарнава.

КIватIалда XVIII асирдин 20-йисара лезги хуьрерин агъалийри

урус пачагъдин къушунрихь ва гуьгъуьнлай къизилбашрихь галаз тухвай женгеририкай гегъеншдиз малумат ганва. Марагълуди ам я хьи, кIватIалда чапхунчийрихь галаз женг чIугур, икъван гагъди тарихдин чешмейрай чал дуьшуьш тахъанвай са шумуд къагъримандин тIварар гъатнава. Месела, ахцегъви Асваран къегъалвилер чешне чз къалурнава. Гележегда чахь а къагъриманрикай бегъем делилар винел акъудай ният ава.

Чаз малум хъанвай гъилин хатIарин кIватIал сифте яз винел акъуднавайди чи машгъур арабист, тарихдин илимрин доктор Амри Шихсаидов я.

М.МЕЛИКМАМЕДОВ

BİR QƏMLİ ETÜD

Redaksiyaya hər cür insanlar gəlir. Bu dəfə gələn, əsa ilə güclü yeriyən, saqqalı ağappaq ağarmış, qışın bu çağında əynindəki nimdaş boz plaşından, ayağındakı köhnə ayaqqabılarından baxımsız olduğu dərhal hiss olunan qocanı ilk baxışdan tanıya bilmədim. Yerimdən qalxıb onu qarşılamaq üçün qarıya tərəf gedəndə gözlərimə qaranlıq çökdü. Bu, redaksiyamızın dostu, məqalələri ilə oxucularımızın diqqətini çəkən Qüdrət müəllim idi. Uzun illər Sumqayıt şəhərinin, Abşeron və Quba rayonlarının məktəblərində pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, Azərbaycan və tat dillərində çapdan çıxmış bir neçə kitabın müəllifi Qüdrət Əliyev. Tat Qüdrət təxəllüsü ilə tez-tez "Kirpi" jurnalında çıxış edən eloğlum, 1936-cı ildə Quba rayonunun İsnov kəndində həyata

göz açmış gözəl qələm sahibi.

O, həmişə redaksiyamıza gülə-gülə, şən zarafatlarla gəlirdi. Hər dəfə bizə bağının meyvələrindən də gətirərdi. Şıq geyimi, şux yerışı ilə diqqət çəkərdi. Bu dəfə...

Onun niyə belə pəjmürdə olduğunu soruşmağa ehtiyat etdim. Söhbətə özü başladı:

– Ola bilsin ki, sonuncu dəfə redaksiyaya gəlirəm. Hiss edirəm ki, əvvəlki adam deyiləm. Bəzən özümü unuduram, paltarlarımı geyinə bilmirəm. Çörək yemədiyim vaxtlar da çox olur. Gəldim ki, sizinlə sonuncu dəfə görüşüm.

Qüdrət müəllimin qəmli əhvalını dağıtmaq istədim:

– Yaxşı ki, gəlmisiniz. Qəzetimizin 30 illik yubileyi ilə əlaqədar redaktorumuz Sədaqət xanımın yazdığı "Samur 30" kitabında sizin şəkliniz də verilib.

Kitabı alıb şəklinə baxanda üzündə ötrə təbəssüm əmələ gəldi. Amma təəssüflə bildirdi:

– Bəlkə belə gözəl kitabı mənə bağışlamayasınız?

– Niyə? – deyə soruşdum.

– Çünki artıq kitab oxuya bilmirəm.

– Evdəkilər, övladlarınız sizə oxuyar, – dedim.

Bu sözləri eşidəndə çöhrəsi tultu. Vaxtilə bir kitabını redaktə etdiyim, başqa kitablarına ön söz

yazdığım Qüdrət müəllim mənə özünə yaxın bildiyinə görə dərindən köks ötürüb, astadan, sanki sirini açmış kimi dedi:

– Bilirsən, övladlarımdan sınımsam. Sumqayıtda tək yaşayıram.

Kitabı niyə götürmək istəmədiyini dərhal anladım. Onun it-bat olmasından qorxurdu. Bir qədər söhbətdən sonra yarım vərəqlik bir yazını uzadıb dedi:

– Bu yazıya bax görüm.

Baxdım. Bir neçə il əvvəl dünyasını dəyişmiş vəfalı həyat yoldaşını dəyışmiş vəfalı həyat yoldaşını xatırlayırdı. Sanki sədaqətə görə bu yazı ilə son dəfə onun ruhu qarşısında baş əymək istəyirdi. Köməksiz, arxasız qaldığı, övladlarının vəfasız çıxdığını heç kimə bildirmək istəməyən 87 yaşlı ağsaqqalın halını görəndə ürəyimdə şivən qopurdu: "Ey həyat, budurmu sənin sonun? O cür insan niyə bu vəziyyətə düşüb? Bizim də axırımız belə olacaqmı?"

Az qala ağlayacaqdım. Bunu səsimin titrəməsindən Qüdrət müəllim də hiss etdi. Kövrəldiyimi görüb mənə ürək-dirək verdi: "Möhkəm ol, çətinliyə, ağır-acıya təslim olma". Əlindən tutub onu yola saldım. Arxasınca baxa-baxa düşünürdüm: "Görəsən, Allah vəfasız, ata-ana qayğısını çəkməyən övladları niyə yaradır?"

Müəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

BAĞIMIN GÜLÜ

Bağımın gülü ibtidai sinif müəllimi idi. Dörd əməli öyrənər, öyrədərdi. Amma evdə "çıxma əməlinə" qısqancdı. Qismətə inam gətirib, "olana bərekət" deyər, iza fi xərclərdən qaçardı.

Şəhərdə evimiz vardı. Xeyrixah adamların əməli məsləhəti ilə İsnovda da evimiz oldu. Sumqayıt müəllimi daldalanmadı, torpaqla

ünsiyyət qurdu. Nəxşələndi əlində pöhrələr. Bər-bəhər oldu irili-xırdalı qönçələr. Güldü noxud xırmanı, ənbizləndi zəmidən gələn buğda, dərilmiş mer-meyvə. Sıralandı həyətdə arı pətəkləri. Evdə bal küpələri. İtirmədi torpaq Anaxanımın zəhmətini, halallıq, dirilik gətirdi. Bəhrə özümüzə yetdi, "pay-püşə"də çatdı. Maşınla

olduq. Biz də ötdük enişli-yoxuşlu dolanbac döngələri.

Paxıllıq bilmədi o. Kimsədən küsmədi, kimsəyə küsənmədi. Gün gəldi, gün keçdi, ötən şagirdlərinə olan sevgisini nəvə-nəticəsində tapdı. El-elat qızı, analar anası Anaxanım, əbədi rəhmət!

Tat QÜDRƏT

QUSARLILARIN YARDIMI

Qardaş Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələ nəticəsində zərərçəkənlərə göstərilən humanitar yardım kampaniyasına Qusar rayonunun sakinləri də qoşulmuşlar.

Toplanan yardımlar könüllülər tərəfindən çeşidlənib, qablaşdırılıb, avtomobillərə yüklənib və qardaş ölkəyə yola salınıb.

Türkiyədə zəlzələ fəlakətini yaşayan insanlara kömək məqsədilə Qusardan ən zəruri əşyalar toplanmış iki TIR maşını Bakıya, oradan isə Türkiyəyə yola salınıb.

Humanitar aksiyada bütün rayon camaatı fəal iştirak edib. Hər kəs gücü çatdıran nəyi varsa, yardım

məntəqəsinə təhvil verib. Qusarlıların yardımı zəlzələnin dağıntılarından əziyyət çəkən insanlar üçün alınmış istilik sobaları, təmizlik və yuyucu vasitələr, konserv məlumatları və yataq dəstlərindən ibarətdir.

XƏBƏRLƏR

"ASAN XİDMƏT" MÜKAFATA LAYİQ GÖRÜLDÜ

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay şəhərində keçirilən 10-cu Dünya Hökumət Sammitində "ASAN xidmət" "Qlobal Hökumət Mükəmməlliyi Mükafatı" Proqramı çərçivəsində "Dünyanın Ən Qabaqcıl Dövlət Xidməti" seçilib və xüsusi mükafata layiq görülüb.

Mükafat Dubayda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Ülvi Mehdiyevə təqdim olunub.

Qeyd olunan mükafat Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri Hökumətinin təşəbbüsü ilə dünyada qabaqcıl hökumət təşəbbüslərinin qiymətləndirilməsi, dövlət xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində innovasiyaları təşviq etməklə uğurlu təcrübələrin mükafatlandırılması məqsədilə təsis olunub.

Sevindirici haldır ki, dünyada bu formatda təsis olunmuş ilk mükafat olan "Dünyanın Ən Qabaqcıl Dövlət Xidməti" mükafatı üzrə qalib olan Azərbaycan 80 namizəd ölkə arasından seçilib.

POLİETİLEN TORBALAR ÖDƏNİŞLİ OLACAQ

Azərbaycanın ticarət obyektlərində alıcılara verilən polietilen torbalar artıq ödənişli olacaq. Kiçik ölçülü torbalar 3 qəpiyə, böyük ölçülülər isə 5 qəpiyə satılacaq.

Buna əsas kimi Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 2 fevral tarixli 25 nömrəli qərarı götürülür. Həmin qərar polietilen torba tullantılarının ətraf mühitə mənfi təsirini azaltmaq məqsədilə qəbul olunub. Qərara əsasən market kassalarında məhsulların yığılması üçün nəzərdə tutulan, ölçüsü 15-50 mikron olan polietilen torbalar, ayrıca məhsul növü kimi ödənişli olmalıdır.

Məlumatda o da qeyd olunur ki, bununla bağlı olaraq ekoloji problemlərin həllinə yönəldilmiş tədbirlərin səmərəliliyini artırmaq, operativ həll olunmasını təmin etmək, o cümlədən, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması məqsədilə 15 fevral 2023-cü il tarixindən etibarən, polietilen torbalar müştərilərə ödənişli qaydada təqdim ediləcək.

DAHA BİR XRONOQRAF TAPILMIŞDIR

Dağıstanın Doquzpara rayonunun Miskincə kəndinin yuxarı hissəsindəki qədim qəbiristanlıqdan tapılmış, ərəbcə yazılmış kitabların arasında üstündə "Miskinji" yazılmış xronoqraf da var. Ərəbşünaslar onun çox qiymətli tarixi məxəz olduğunu təsdiq etmişlər. XVIII əsrin ikinci yarısında ərəbcə qələmə alınmış bu topluda ləzgilərin Nadir şahın qoşunları ilə döyüşlərindən, Miskincənin başına gəlmiş müsibətlərdən, lak hakimi Surxay xanın ləzgilərə hücum etməsindən, indiyədək tarixə məlum olmayan hadisələrdən söhbət açılır.

НЕЗАБЫВАЕМАЯ КСЕНИЯ ГРИГОРЬЕВНА

Очень часто вспоминаю наш кусарский парк, парк моего детства. Его тенистые тропы, цветущие аллеи, музыку, доносящуюся сквозь шелест листвы высоких дубов. Парк – незаменимое место игр для детей, развлечений для молодежи, отдыха для стариков.

«Добро пожаловать!», – приветствует всех веселая, жизнерадостная женщина, и начинается волшебный вечер – время занимательных бесед, танцев, веселья и смеха.

Вспоминаю выступления ансамбля самодеятельности «Лезгинка» под руководством Гани Ганиева. Как зажигательно танцуют джигиты, как танцоры снимают папахи приветствуя зрителей... И по плечам многих из них рассыпаются косы. Да, в ансамбле танцуют и девушки!

Вспоминаю спортивные

соревнования, игры, в которых принимали участие и молодежь, и люди старшего возраста.

Почему именно эти картины всплывают в памяти? Потому что связаны они с Ксенией Григорьевной Ксендзовской, о которой мне хочется рассказать. Она была главным организатором большинства мероприятий. Эта удивительно общительная, обаятельная, энергичная женщина четверть века была директором районного Дома культуры. Благодаря ее усилиям кусарский парк стал излюбленным местом отдыха и развлечений. И слава ансамбля «Лезгинка» в свое время перешагнула за пределы района, и даже республики, не в последнюю очередь благодаря ей.

Ксению Григорьевну в Кусарах знали все от мала до велика. В народе ее любили и уважали. Она была родом из Украины. Семейное счастье нашла в Ленинграде. Только недолго длилось это счастье. Началась война. Ее муж Павел погиб при обороне Ленинграда. Ксения же с тремя детьми была эвакуирована из Ленинграда в Караганду. В 1945 году, после победы, она и трое изрядно ослабевших детей приехали в Кусары. Им нужны были солнце, витамины, покой. Небольшой, уютный городок, со всех сторон окруженный горами и лесом, понравился и ей, и детям.

Так они и остались здесь, и совсем скоро сроднились с коренными кусарцами.

Все эти годы для нее были насыщены добрыми делами. Она без устали искала народные таланты, пестовала коллектив самодеятельных артистов. Ансамбль был ее любимым детищем. Но не только заботами о нем жила Ксения Григорьевна. Ее энергии, инициативности хватало на многое. Не бывало такой недели, чтобы в городе не проводилось какое-либо интересное мероприятие. Диспуты, беседы, дискуссии, которые она организовывала в Доме культуры, были посвящены самым злободневным темам. Летом в Кусарах по традиции проходил праздник песни, зимой – соревнования по скоростному спуску на коньках. И всегда заводилой всех игр, спортивных состязаний, танцев являлась Ксения Григорьевна.

«Откуда только берутся силы для всего этого – искать и находить таланты, направлять их, помогать им раскрыться?!», – восхищались ею местные.

Долгие годы она работала библиотекарем, но не прерывала связи с Домом культуры. Более 30 лет она была председателем женсовета города, избиралась депутатом городского Совета народных депутатов, являлась членом комиссии по делам несовер-

шеннолетних...

Помню, как-то она сломала руку поскользнувшись на льду. Тогда я училась в Баку. Услышав об этом, я сразу приехала навестить ее. Какое-то время ей пришлось пролежать в больнице. Кто только не приходил тогда к ней: соседи, товарищи по работе, молодежь, знакомые и даже незнакомые люди, обычные кусарцы. Иногда в день ее навещали по 20-30 человек. Ну и сердились же за нарушение порядка врачи и медсестры, хотя и сами в ней души не чаяли.

Меня с этой удивительной женщиной связывали особые чувства. Впервые я с ней познакомилась в городской библиотеке, где она работала. Тогда я училась в 4-м классе. Увидев, с каким упоением я читаю книги, она стала мне незаменимой советчицей. Именно с ее именем связана моя любовь к книжному миру. Она была первым взрослым человеком, с которым я могла поделиться своими мыслями. Она с удовольствием уделяла мне внимание, специально для меня откладывала избранные книги. В старших классах я часто заглядывала к ней домой, чтобы послушать ее рассказы о жизни.

Когда я поступила в университет, ее радости не было предела. Она пригласила меня в гости, а после угощения пирогом собственно-

го приготовления, Ксения Григорьевна вручила мне новое платье и настояла на том, чтобы я его примерила. Это было безумно красивое белое платье с синим кантом. Растерявшись от такой красоты, я не могла найти подходящих слов чтобы ее отблагодарить. На мое замешательство она ответила так: – Ты не представляешь, как я рада за твои успехи, кажется, даже больше, чем ты сама. Очень горжусь тобой!

С такой же любовью она относилась ко всем кусарцам. Поэтому ее гостеприимный дом, находившийся в самом центре города, всегда был центром притяжения. К ней обращались по разным вопросам люди разных возрастов, кто за советом, кто просто излить душу.

Как у нее все это получалось? Почему все к ней тянулось? Как в одном человеке могло быть столько талантов, и одновременно простоты и человечности?

Ксении Григорьевны уже давно нет в живых. Она дожила до преклонных лет, а после смерти была похоронена на кусарском кладбище. И если память о некоторых людях там же на кладбище и заканчивается, то память о людях с золотой душой, как у Ксении Григорьевны, живет веками.

Светлая память, наш родной человек!

Седагет КЕРИМОВА

ЦЕННОСТИ В МУСОРЕ

Житель британского графства Кент, 47-летний мужчина по имени Мартин ведёт блог, который посвящает поиску ценностей в мусоре. Всю жизнь он проводит, роясь в мусорных баках рядом с магазинами. Энтузиаст считает, что магазины выбрасывают слишком много ценных товаров.

Его не вдохновляет стоимость предметов. Он всего лишь хочет привлечь внимание к тому, какое огромное количество вещей ежедневно выбрасывается, в то время как им можно было бы найти полезное применение.

– Я вырос в бедной семье. Однажды я нашёл еду на помойке рядом с магазином, вот тогда всё и началось, –

пояснил он.

Самыми ценными трофеями британца оказались косметические товары на 30 тысяч фунтов стерлингов, лак для ногтей на 100 тысяч фунтов стерлингов, также iPhone и жёсткие диски. Лак для ногтей лежал в 50 коробках, в каждой из которых было по 300 бутылочек.

Благодаря своим находкам Мартин зарабатывает от двухсот до тысячи фунтов стерлингов в неделю. Он отправляется искать «мусорные ценности» по выходным и проводит по 12 часов в неделю в поисках. Оставшееся время он читает, продаёт. Жертвует он 90 процентов своих находок на благотворительность.

ПОЭТИЧЕСКИЙ СБОРНИК УЧЕНОГО

Поэты не шедевры пишут,
Всего лишь изливают души,
А утром в небе солнце ищут,
Что в клочья разрывает тучи...

Эти душевные строки взяты из нового сборника Ноябра Бейбутова «Вечный зов света» вышедшего на днях в Москве.

Ноябрь Керимович Бейбутов родом из Касумкента Руспублики Дагестан. Он естествоиспытатель, доктор биологических наук. Является действительным членом Международной академии технологических наук и Международной академии образования. Генеральный директор ООО «НИИ проблем экологии, медицины и эволюции» Н. Бейбутов также является автором замечательных стихов. В новую книгу вошли стихи и новеллы поэта.

«Его стихи – откровение, вряд ли можно найти в нашей республике поэта, равного ему по распахнутости. И в той же мере – настолько близкого к природе. Кажется, что сама природа водит его рукой. Поэт про-

никает в тайны мироздания и дарит нам свое видение этих тайн. Уникальность автора, его штучность проявляются и в ярких образах, заставляющих искать скрытые смыслы и в необычных метафорах», – пишет редактор издания народный поэт Дагестана Арбен Кардаш.

«САМУР»

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

■ Хъана-хъанач Мурад твар алай са гада. Ам вичин бубадихъ галаз са куьгъне дехмеда яшамиш жезвай. Гададиз гъайванар пара кландай. Ингъе хци кицI, кац кваллиз гъайила бубадиз хъел къведай, гъайванар аквадай вил авачир адаз.

Къарикай са юкьуз Мурад тавдин квалле чими къулан патав агалтнавай. И чIавуз куьлуь са къиф фурутI галаз катна цлан сварце чуьнуьх хъана. Свар акъван дар тир хьи, къифревай юзас жезвачир. Адан шуькIуь тум къецик кумай. Мурада тумуникай къуна къиф акъудна. Ада чулав, керкил вилерив кичлез-кичлез гададиз килигзавай. Мурадаз къифрен язух атана. Ада фан клус гъвелгъвелна вичин капашда авай къифрез гана. Къифре куьлуь тапацрив клус къуна акъван иштагъдив незвай хьи, Мурад ван алаз хъуьрена.

Пакагъан юкьуз къиф мад хтана. И гъилера Мурада адаз куьлуьн тварар гана.

Гъа икI, къиф гъар вичик каш акайла Мурадан къилив

къвезвай. Вичин руфун тухарайдалай къулуьх амай къулуьн тварар хъуьхъвек кутуна вичин шарагрив тухузвай.

«Бубадиз къиф акуртIа ам кулунив яна рекьидайди я», – фикирна Мурада ва цла авай свар

ДУСТВАЛ

МАХ

чукIулдив чIехи авуна. «Гила ваз чуьнуьх жедай чка жеда», – лагъана ада къифрез. Гила Мурадаз къарай, къифрез чими муг хъанвай.

Варз алай са йиф тир. Бубани хва верци ахвара авай. Садлагъана чил зурзуна, цлар сад садан винел атана. Къуд патаз аламатдин ван чклана. Им залзала тир.

Къван-къванцел аламачир.

Куьгъне дехмедин цларни къавуцIена, бубани хва абурун кланик кумай. МичIи чкада вилериз са затIни ахквасмачир абурун. Винел аватнавай цларин заланвиляй юзас жезвачир бубадивайни хчивай.

Вучда, гьикIда? Шехъна, гъарайна лугъуз абурун ван низ къведай?

Садлагъана Мурадан къавачел са вуч ятIани акъахна. Адаз гъвечIи тапацар гъасятда чир хъана, хвешила гъарай акъатна гададай. Ингъе къифрен къил акахънавай, сарарив цлай тIвек акъудиз алахънавай ам.

Са герендилай Мурадаз тIеквендай экв акуна. Килигайла пагъ атIана гададин. Ана къифер ргазвай. Абуру сарарив цал эгъуьнзавай. И къвед чиликай хкудун патал вирида сад хъиз кIвалахзавай. Са шумуд сятдилай бубани хва къифери эгъуьнай тIеквендай къецик акъатна. Къифрез вичин дуст сагъдиз хкатна лугъуз гзаф хвешизвай.

АЗИЗРИН Севда

РИКIЕЛ ХУЬХ!

Лезги чIала глаголрин инкарвиллин префиксар т гъарфуналди (т, -та, -те, -ти, -ту, -туь) кхьида, д гъарфуналди кхьидач. Месела: *атун-татун, гун-тагун, фин-тефин, нез-тинез, тун-тутун, тIуьн-туьтIуьн.*

Инкарвиллин суффикс вири дуьшуьшра анжах ч гъарфуналди кхьида. Месела: *фидач, фенач, фидачтIа, жедачни.* ИкI кхьидач: *фидачни? фенашни* ва мсб.

И къайдадик тек са куьмекчи глагол туш акатзавач. И глаголда ва адан формайра ш кхьида. Месела: *туш, тушир, туштIа, тушни?* ва мсб.

Префиксар х-, хь- глаголдихъ, арада маса артухан гъарф авачиз акал жеда. Месела: *фин, хъфин, хъфида; хъун, хъхъун, хъжеда* ва мсб.

Эвел къиле ачух сес авай атун глаголдихъ префикс акал хъайила, къиле авай [а] гадар жеда: *атун-хатун, хтана; авун* глаголдин къиле авай а гъарф у-диз элкъведа: *авун-хъувун.*

Вегъин глаголдихъ префиксдин ачух [и] галай вариант (хьи) акал жеда: *вегъин-хъивегъин, хъивегъна.*

ГАФАРИЗ КЪВЕЗВАЙ ЭХИРАР

1. -Ци, -цIи, -чи, -чIи эхирар /в/, /й/, /л/, /н/, /р/ сесералди акъалтзавай са гъижадин гафариз, сушествительнийриз, гъабурун къиле авай ачух тушир сесерив къадайвал къведа. Месела: *цен – ценци; цIар – цIарцIи; чар – чарчи; чIар – чIарчIи; тар – тарци; клар – кларци; тIвар – тIварцIи.*

2. Къакъатуни I падежда -йй эхир анжах чпин секинвиллин падежда -э(е) авай гафара кхьида. Месела: *гъиле – гъиляй; гъуьле – гъуьляй; тарце – тарцяй; чIарчIе – чIарчIяй* ва мсб.

3. Актив падеждин эхир гафунин дибда авай ачухдалай гъамиша аслу жезвач. (а – а; и – и; у – у; е – е; уь – уь). Месела: *вацI – вацIу; къун – къуна; къин (кIятва) – къине; регъ – регъуь.*

4. Актив падеж асул падеждин бинедаллаз арадиз къведа. Амма ахътин гафар ава хьи, и къайдадиз табий туш. Месела: «цIай» актив падежда «цIу» жеда. ГъакIни «зун» тIварциэвез актив падежда «за» жеда.

ЧИ ГАФАР

Вирвир

Чи чIала «варвар» ва «вирвир» гафар ава. Машгъур алим Ражидин Гъайдарова и гафарин мана икI ачухарнава: «Варвар» араб чIалан гаф я, а чIала адан мана «чIиж» я. Лезги чIала «варвар» ва «вирвир» чIижрез ваь, чIижерин душман къушраз, гатун цикIиз гъавадин вини къатара лув гудай чубарук хътин нуькIрез лугъуда.

Гъам араб чIалан «варвар» гаф, гъам лезги чIалан «вирвир» а нуькIрен гъараюнихъ, датIана «вирвир-вирвир» авунихъ галаз алакъалу я.

КъелитI

Им «къил» лугъудай дибдикай лезги чIала гзаф дуьшуьш жезвай – *имI* суффикс акал хъана, арадиз атай гаф я. Эвелдай «къелитI» чIехи стхадин папа гъвечIи стхадин, яни и хизандиз вичелай гуьгъуьниз гъайи сусаз лугъудайди тир, ахпа чIехид, гъвечIид чара хъувунач, къведакайни къелитIар хъана.

Куьсуьс

И куьгъневиллин лишан квай гаф лезги чIалан бязи нугъатра амазма, месела, яркIи нугъатда. А гаф чал Зияудин Эфендиеван эсеррани гъалтзава. Р.Гъайдарован фикирдалди, а гафунин асул мана «къуш», «нуькI» я, ахпа а гафуникай «аял» лугъудай манада менфят къачуна. ЯркIи хуьре алимди ихътин лугъун къелемдиз къачунай: «Санал акъваз, хва къейдан куьсуьсар!» Ибур аялрихъ элкъвена лагъай гафар тир.

Къаллаж

Кхьинра и гафуникай тIимил менфят къачузва. Адахъ “затIни авачир”, “кесиб гъалдиз атун” хътин манаяр ава. А гаф чи кхъирагрин эсеррани дуьшуьш жезва.

Вирд

И гаф лап къериз дуьшуьш жезма. Адан мана: “ихтияр, разивал гун” я. Са бязи вахтара адакай “веревирд” манадани менфят къачуда: вере-вирд авун, яни акъалтIай къарар къабулун.

Хьи

Гам храдай тарарин пай, ам гамунин юкъвалай тIуз жеда. Адан везифа къетIенди я: ада гъаларин кIетIер къада, цIийи ян вегъейла, ршанвай гъаларин чкаяр дегишарда. Хурун давамардай цIийи жерге арадал гъида. И куьруь гаф «къун» глаголдин дувулдикай хъанва.

Арбабаш

И гафуникай чи эдебиятда «кар алакъдай викIегъ дишегъли» лугъудай манада менфят къачузва. Филологиядин илимрин доктор, профессор Р.И.Гъайдарован фикирдалди, им араб чIалан «арбаби» гафунихъ галаз алакъалу я. Араб чIала и гафунихъ «къилдин касдин ихтиярда авай чил, мулк» мана ава. Алимди кхъизвайвал, сифтедай «арбабаш» гафунин мана вичихъ «мулкар, никIер, уьруьшар ва мсб. авай варлу дишегъли» тир.

М.МЕЛИКМАМЕДОВ

“SƏSSİZ HARAY” EKRANLARA ÇIXIR!

«Gatfarfilm» studiyasının sayca üçüncü olan yeni bədii filmi üzərində işlər yekunlaşmaq üzrədir. Yaradıcı heyət onu bu ilin mart ayında tamaşaçılara təqdim etməyi planlaşdırır.

Təsirli süjet xətti, gərgin dramatik səhnələri, yaddaqalan musiqisi və gözəl aktyor oyunu ilə səciyyələnən

bu iki saatlıq film insan mənəviyyəti haqqında çəkilmiş fərqli ekran əsəridir.

Tamaşaçıları müasir dövrün bəzi sosial bəlaları ilə yaxından tanış edəcək «Səssiz haray» həm yaşlılar, həm də cavanlar üçün eyni dərəcədə maraqlı olacaq.

Filmdə Azərbaycanın tanınmış

aktyorları və istedadlı yeniyetmələr çəkilmişlər.

«Səssiz haray» Sədaqət Kərimovanın müəllif filmidir. Ssenarisi, rejissurası və musiqisi ona məxsus olan bu ekran əsərinə həyat vermək üçün o, əlindən gələni etmişdir.

Anna HƏSƏNBƏYOVA

ГАФАРГАН

Гуькьун	– ван тавуна ацукьун
Гьерци	– гьер хьтин
Иквилер	– ихьтин гьалар
Ишер	– биж кас
Йици	– пис ният
Кьарба	– чьуру
Клараж	– пехьи
Клер	– угьраш
Клес	– пине алай пек
Кьулар	– истисмар ийидай
Кьуги	– ягы
Лурс	– недай хьчарин жуьре
Луфлуф	– шулу верч
Мим	– тамаша
Муш	– кин
Пашар	– эркиван
Шес	– цьуру шал
Рач	– пичинин кукьвар хьанвай ракь
Текье	– дакьванвай цел
Тяж	– хабар
Фериз	– хийир авачир
Бати	– фагьум авачир
Гьекера	– кукьур хьувунвай кьаб
Рахарган	– разговорник
Руште	– сарсах

ДЕГЪ МАКЪАМАР РИКІЕЛ ХКИДА

Азербайжандин Милли Консерватория акьалтларнавай кьве лезги руш кье «Самур» газетдин редакциядиз илифнавай. Кьларай тир Анеля Низамидин руш Асалиева ва Агьсудай тир Диана Бехтияран руш Ядигарова. Чпихь чьехи алакьунар авай и жегьилрихь галаз хьсан са проект кьилиз акьуддай меслятдал атана чун.

Проект лезги халкьдин дегь члаварин макьамрихь галаз алакьалу я. Азербайжандин Милли Илимрин Академиядин магистратурада клелзавай, «Истанбул» лицейда фортепианодин муаллимвиле кьвалахзавай Анеля этномузыкади вичихь ялзава. «Эврика» лицейдин муаллим, вичихь ванцин гегьенш диапазон авай Дианадиз лагьайтла, вокалда вичин гаф лугьуз кланзава.

И умун кьилихрин рушарихь галаз ихтилатди чи рикл ахьайна. Проектдиз лезгийрин дегь макьамрихь галаз мукьувай машгьул жез кланзавай маса жегьиларни желб авун патал планар тукьурна чна.

«САМУР»

100 МИЛДИОН ЧАРА ИЙИДА

Докьузпара райондин кьил Мегьамед Шамилованни машгьур меценат, РФ-дин сенатор Сулейман Керимован арада гуьруьш кьиле фена.

Гуьруьшдин вахтунда абуру Докьузпара район яшайишдинни экономикадин жигьетай вилик тухуниз талукь месэляяр веревирдна, муниципалитетдихь авай мумкинвилерикай рахана. М.Шамилова С.Керимоваз яшайишдин программаяр кьилиз акьудзавай гьаларикай, район вилик тухунин жигьетдай авай фикиррикай ва кьвалахда гьалтзавай четинвилерикай хабар гана.

Райондин кьилин рахунрихь яб акалайдалай кьулухь С.Керимова вич алай вахтунда муниципалитетдин вилик акьвазнавай кар алай месэляяр гьалун патал 100 миллион манат чара ийиз гьазур тирдакай лагьана.

Садазни сир туш, эхиримжи йисара Сулейман Керимова Дагьустандиз жуьреба-жуьре рекьерай куьмекар гуз-ва, республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик финик еке пай кутаза. И сеферда куьмек адан хайи райондивни агакьда.

“Зи стхади чи уьлкве, республика патал ийизвай крарихь еке метлеб, адаз Дагьустанда ва адалай кьецепатани еке гуьрмет ава, ам Урусатдин, хайи республикадин кьисметдихь рикл куз-вай халис ватанперес яз гьисабзава. Чи райондиз, республикадиз, санлай вири уьлкведиз куьмекар гунай, райондин кьил яз, за тухузвай кьвалахрин пад кьунай Сулейман Абусаидовичаз сагьрай лугьузва”, – кьейдна М.Шамилова.

Кьейд ийин хьи, Сулейман Керимовни райондин кьил Мегьамед Шамилов мукьва-кьилияр я.

Агьмед МАГЬМУДОВ,
«Лезги газет»

Баş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA

samuronline.com
sedagetkerimova@gmail.com

✓ Алакь тийир кар хиве кьамир.
✓ Дувул галачир тарярх жеда.
✓ Катран мука кард жеда.

Ünvan: AZ 1073 Bakı,
Mətbuat prospekti,
“Azərbaycan” nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
055-530-10-05